

ABCD

ÉLETMINŐSÉG VIZSGÁLATOK

ADY ENDRE

AZ ÖREG KÚNNÉ

Tíz gyermeket hozott világra,
Küzdésre, búra, de vitézül,
Szalmás tetőjü kunyhójában
Az öreg Kúnné halni készül.

Benn az ember göthöl a padkán,
Tüdőjének, mint a rossz sípnek,
Meg-megcsuszik lélekző hangja.
Künn vad, téli szelek sivítnak.

Két elviselt, nyomorult ember
Nézi egymást kinnal, haraggal
S meglegyinti a szalmás kunyhót
Szárnyával az ős végzet-angyal.

Sohse örültek s itt maradtak,
Gyermek-haduk fut elszéledve
Szerte e szomorú világban
S ím, kiszáradt életük nedve.

Kunyhó, olaj-mécs, munka, éhség,
Gyermek, rongy, szégyen és a többi
S végül a legnagyobb parancs jött:
Tessék a tüdőt kiköhögni.

Az öreg Kún a multa gondol,
Eszébe jut a lakodalma.
Ölni szeretne. A mécs pislog
S a vénasszony ránevet halva.

*

Latinovits Zoltán - A szívemmel látlak

<https://www.youtube.com/watch?v=Thn3F70b36w>

*

Ady Endre Őrizem a szemed

Már vénülő kezemmel
Fogom meg a kezedet,
Már vénülő szememmel
Őrizem a szemedet.

Világok pusztulásán
Ősi vad, kit rettenet

Úz, érkeztem meg hozzád
S várok riadtan veled.

Már vénülő kezemmel
Fogom meg a kezedet,
Már vénülő szememmel
Őrizem a szemedet.

Nem tudom, miért, meddig
Maradok meg még neked,
De a kezedet fogom
S őrizem a szemedet.

(elmondja: Latinovits Zoltán)

<https://www.youtube.com/watch?v=WITOGfs823s>

*

A' Vének.

A' vén hegedűs minden nap egy nótát felejt.

A' mit von is, azt is rosszúl vonnya.

Meszsze lát. [\[1\]](#)

Régtől fogva gondolkodik immár.

Vén dög. – Vén kuvasz.

Még a' bodza fának is jó napot mond. [\[2\]](#)

Inába van immár a' lotyogó nadrág.

Meg ette immáron kenyerének javát.

Keveset hagyott hátra.

Eleget próbállya, a' tű fokot még se talállya.

Néha a' vén aszszonnak is piszenik. [\[3\]](#)

Vén szatyor. – Őszbe csavarodott.

Vén leánnak mindenkor kurta a' farsang.

Egygyik lába a' koporsóban vagyon immár.

Vén csoroszlya, kopott ösztök.

A' leg jobb futót is el éri az öregség.

A' málét se rághattya. – Pép az étke.

Nehéz az öregnek a' frisset el jární.

Nehéz vén aszszonnak a' koncba harapni.

Liszt malomba őrlött.

Ki nem kíván meg vénülni, akaszsa fel magát.

A' fáradt ökör erősebben rakogattya lábát.

Testtéhez is aszúlt halhatatlan lelke.

Vén bocskor. – Hantos hátú.

A' vén ökör mélyebben hágdossa a' sarat.

Hattyú Apátúl, galamb anyátúl származott.

Vén csaúz. – Vén lőcs.

A' vén kecske is meg nyallya a' sót.

A' világnak régiségével vetekedik.

Szájában két foga tartya az istrázsát.

Ráncos bőre (mint a' szalonna) töpörödött.

Vén suba. – Vén bunda. – Vén borotva.

A' vén bába az Manó ördögnek hadnagygya.

Ádám atyáknak első szülött gyermeke.

Tar szürke.

Régen van ő immár dög rovásra meccve.

Másodszor gyermek.

A' vén fa sokkal nagyobb árnyékot vet.

Nem ezen a' világon; hanem a' másikon élt. [\[4\]](#)

Csöszög, de nem jár.

Már hold a' nappal egészszen őszsze ment. [\[5\]](#)

Vén kofa. – Deres ló.

Ráncos béle egészszen őszsze fonnyadott.

Zsellért fogadhatna bővült nadrágjába.

Az ősz haj meg sárgúlt.

Az ősz haj duda zaj; de a' ránc már nem tánc. [\[6\]](#)

Függ az ülep. – Fogatlan gereblye.

Vén embernek bor a' levesse; kása a' súlttye.

Utólsó lábon jár.

Nincs utálatosabb, mint élni kezdő vén.

Meg őszült a' hajja minden böcsűlettel.

Töpörtő orcájú. – Ráncsos pofa.

Nem minden ag róka kerüli el a' csávát.

Fehér gyólcs. – Vén szerszám.

Fejérül nyáron se akar el menni a' hó.

Csügg a' feje bal felé.

A' nyulat (ag lovon) néha agyon verik.

A' görbült ag nőnek, ag ő regéje is.

Búgyor a' világ, szatyor a' vén aszszony. [\[7\]](#)

Hörög már a' mellye.

A' vén szakácsné is meg főzi a' jó levet.

Sokat parancsol. [\[8\]](#)

Elég egy öreg ember a' háznál.

Egy vén aszszony sok is a' háznál.

Három lábon jár.

Régen volt az, mikor az annya' emlőjét szopta.

Nem birhattya már farát.

Volt valaha annak egyenes dereka.

Fogai el koptak.

Ki nem akarja: hogy feje őszüllyön; vágassa le.

Elég nyavala a' vénség.

Nehéz a' vén rókát törbe keríteni.

Régen volt ő fiatal.

Szinte annyi borjú bőrt adnak el, mint ökör bőrt.

El kopott. – Vén heveder.

A' vén szolgának a' szó is vereség.

Öregek vezérlik a' hadat.

Nehéz a' vén Aszszont szépnek le festeni.

El érte a' sok péntek.

Vénebb ő a' két esztendő's malacnál.

Korpát a' vén ebre vesztegetni nagy kár.

Sok szombatot élt.

Három lábra, egy pár szemre szorúlt.

Vén kupak. – Vén lajtorja.

Nincs oly meg aggott vén róka, mely törbe ne kerüllyön.

Nem ráncos a' nyelve.

Holló volt ez előtt, már most hattyúvá vált.

Öregszik a' legény.

Ag ebnek, vén szolgának semmi böcscse.

Holtomiglan holtáiglan. [\[9\]](#)

Régen visele maga' bőréből csizmát.

Csúf dolog ha a' vénnek esze későn érik.

Csötlük, botlik.

Mihelyt botlik, mindgyárt esik.

Régen pödöríti immár sűgáros bajússzát.

A' vén leány mindenre későn érkezik.

Ő se mái ember.

Éppenséggel oly vén, mint az ország' úttya.

E' század előtt született.

Bűdös immár annak, mind tüdeje májja.

A' szösz is pösznek mondgya.

Olybá tarhattya, mint ha zsebében volna. [\[10\]](#)

El bomlott galiba.

Sok karácsonyi szilvát emíszített meg nálunk.

Vén gunyhó. – Vén dada.

Ő is le felé jár immár a' högyön.

A' vén farkast a' bárány is neveti meszszerűl.

Tudgya: mikor vészett Belgrád.

Erre közelebb; amarra hamarébb. [\[11\]](#)

Ásó, kapa, címere.

Sokszor meg ette már a' Húsvéti báránt.

A' temető kertnek érdeemes virága.

Nem messze van immár a' sírnak szélétül.

Vén páróka. – Aba posztó.

Nem győzi testtye a' lélek' parancscsát.

Vannak már leányának is számos unokái.

Avas szalonna. – Száraz fa.

Nincsen oly vén kutya az egész városban.

Rongyollott köpönyeg.

Vénség terhe alatt előre horgasúlt.

Többet ül már otthon, mint a' kertbe ki jár.

Kezén a' kesztyű útra indul. [\[12\]](#)

Reszketnek az inak.

Régen volt az, midőn Pütkösdi király volt.

Régen el múlt a' Pütkösdi királyság.

Attúl is félt; hogy árnyékában meg botlik.

Gömbölyű lett, mint a' csiga.

Minden vétek el alszik a' vénben csupán a' fősvénség ébred fel.

Ó bornak, és ó leánnak nem egy áron icéje.

Arra jutott: hogy maga árnyékának is köszön.

Leánya is vén aszszony.

Nincs oly öreg, ki tovább ne kívánnyon élni.

Nagy üdőrűl emlékezik.

El felejtette eddég az acél levest. [\[13\]](#)

Nehezen hal meg az öreg ember: mert az élethez nagyon hozzá szokott.

Se haraphat, se rughat.

Hitét a' vén ember ritkán cseréli meg.

Odvas törsök. – Vén határ kő.

Árendába adta fogait.

A' vén leány a' rózsán se igen kap immár.

A' Fodor, akár Ménta; elég hogy banya virág.

El únta a' frisset, csak a' lassút járja.

Ki az öreget meg nem böcsüli, jele annak: hogy öreg lenni nem akar.

Roszbab a' vén aszszont, mint a' vén kutyát ingerleni.

Jó immár ő néki a' banya virág is.

A' vén ló (ha meg nem eheti is az abrakot) leg alább meg röhögi.

A' vén falusi mester is végtére ki kotlik a' tanításból.

Ám-rád. [\[14\]](#)

Az életet inkább szereti az öreg, mint a' fiatal.

A' kriptának kulcsát keresi.

Pokolba se veszik bé: mivel fogai nincsenek.

Vén palánta kész káposzta.

A' vén darázs (ha meg nem haraphattya is már az érett gyümölcset) leg alább meg dongja.

A' vén kutya eből szokott meg őszülni.

A' szamár (az anyjának hasában is) ősz.

Régen el koptatta fiatal fogait.

Régen volt hajadon.

Acél pennának is el kopik a' foga.

Böcsöld meg az ősz szakált.

Nem mind tudós, kinek Pápa szem az orrán.

Le áldozott a' nap.

Estte felé van.

Nem megy többé oda, a' hová az Angyalok se járnak. [\[15\]](#)

Gyakran el üt immár a' tű' foka mellett.

Le alkonyodott a' nap.

A' vén ember mindenben lasú, csak a' koporsóhoz járásában gyors.

Sokáig élni (és meg nem vénhedni) mesterség.

Le szállot a' nap.

Ha életének annyi esztendei lennének, mennyi haj szálai vannak a' fején; úgy teccene: mint ha mái napon született volna.

Már körösz túl fordult mellyében a' lélek.

Kopasz a' mező.

A' vénet vinyegével is agyon üthetni.

Elült a' veréb.

Úntig be éri három singnyi földdel.

Az élőnek vagy nincs, vagy ritkán van földgye; de a' hólnak mindenkor elegendő vagyon.

Fejébe súlt a' párta.

Nem jádzik már többé felest és feletlent. [\[16\]](#)

A' vén leány (ha férjhez megyen) egybe vén aszszony lesz belőlle.

Sok szomorú társsai vannak a' vénnek.

Kölletlen vendég a' vénség.

A' harangozásnak pénzzét látni ki szeméből.

El nyelte a' horgot.

Az abrosz is végtére szöszszé válik.

Nem diósdí már a' játék.

Ki a' márt meg adta, holnapot nem ígért.

Cinterem virág a' fején.

Kevés napok után bele hal a' földbe.

Oda a' fiatal piros. [\[17\]](#)

Soha nem áll fiatalabb korában.

Szem hegygyel lát, fül hegygyel hall.

Futó szemmel tekint immár életére.

Halál előtt immár le tett süveggel áll.

Csak a' van még hátra: hogy szájába rágjal.

Jól meg kenték (a' sír felé) két kerekét.

Lába is a' temető felé áll.

Ásóra, kapára nem soká fog várakozni.

Nyomában a' halál éles kaszájával.

Vékony a' reménség a' hosszú életre.

A' halál kezére adták.

Feslik immár a' hárs.

Előre meg fútták immár a' készülőit.

Semmiben nem vásik immár annak foga.

Szemmel tartya a' halál.

Kezet adott immár a' halál' verbunknak.

Szent igaz: el megyünk.

Mint ha kést ütnének szívébe, ha előtte a' halált emlegetik.

Nem sok küszöböt fog ezután koptatni.

Mindenkor fülel, ha nem neki húzzák é meg a' lélek harangot.

Ki kopott a' sátoros ünnepekből.

A' cinterem felé fordúlt imár rúdgya.

Abban töri fejét, hogy nyújcsa életét.

Könyv nélkül tudgya azt: hogy meg kell halnia.

Magába szállott; el hiszi: hogy örökké nem él.

El kell menni az Úr dolgára.

A' vén aszszony (ha nem egyéb is), elég tőlle, hogy (másoknak ki mentekben) lakat a' háznál.

Lába se jó másra, csak diót hajtani.

Nem remélhet sokat a' vén.

Maga a' vénség elég betegség.

Esik esső, nyől a' sár.

A' vén leány már mit vár.

Úton éri az a' kár.

Bé foglallya a' nagy zár.

Már a' bíróságból is ki aggott.

A' vén birka el éli a' téli takarmányt, kikeletkor hal meg.

Vén embernek kása a' pecsenyéje, bor a' patikája.

Vén mészáros kutya (ha meg nem foghattya is a' báránt) leg alább meg nyallya.

Dugonics András:

Magyar példa beszédek és jeles mondások

*

Az öregek

Az öregekről mondok mesét,

gyermekek, hallgassatok ide!

Egyszer egy obsitos katona megy, mendégél hazafelé, s amint megy egy falun keresztül, látja, hogy kint ül a kapuban egy ősz öregember, s bőg keservesen, hogy csak úgy zengett a falu belé. Kérdi az obsitos:

- Ugyan bizony miért sír kend, öregapám?

- Jaj, hogyan sírnék, édes fiam, mikor megvert az édesapám.

- Ne mondja kend! Hiszen kend is van legalább százesztendő, csak nem él az édesapja?

- Hát, ha nem hiszed, fiam, eredj, menj be az udvarba. Nézd meg, éppen fát vág az apám!

Bemegy az obsitos, s hát csakugyan ott van egy még öregebb ember, s vágja a fát, hogy egy legény sem vághatta volna különben.

Köszönti az obsitos:

- Adjon isten jó napot, öregapám! Ugyan bizony hogy volt lelke megverni a fiát?

- Hát hogyan vertem volna meg, mikor nem fogadott szót a nagyapjának!

- Ne te, ne, mit beszél kend?! Hát még az apja is él kendnek?

- Hogyan élne! Eredj csak be a házba, ott ül a góc alatt, s pipázik. Nézd meg, ha nem hiszed!

Bemegy az obsitos. S hát csakugyan ott ül az öregember a góc alatt. Nagy füstöket eresztget a pipájából, s morgolódik az unokájára, hogy így, meg úgy, csak még egyszer ne fogadjon szót neki, majd hátraköti a sarkát.

Köszönti az obsitos az öregembert, s kérdi:

- Ugyan bizony, öreg apámuram, hány esztendő is lehet kigyelmed?

- Hej, édes fiam, azt én nem tudom. Hanem menj el a paphoz, aki keresztelt. Az majd megnézi a matrikulában.

- De már, öregapám, ne tréfáljon, csak nem él még az a pap is, aki kendet keresztelte?

- De biz' Isten, Krisztus úgy segéljen, él biz' az, fiam. Ha nem hiszed, nézd meg! Bizonyosan otthon találsz, mindig olvassa a Bibliát.

Elmegy az obsitos a paphoz. Hát az csakugyan ott ül az asztalnál. Előtte az öreg Biblia. A szemén egy nagy okuláré, s babukol, olvasgat belőle.

- Szerencsés jó napot kívánok, tisztelendő szentatyám!

- Hozott Isten, édes fiam! Hát mi jóban jársz? Talán bizony páros életre készülsz?

- Nem készülök én most, tisztelendő szentatyám, hanem azt szeretném megtudni, hogy ez s ez az öregember hány esztendő is lehet?

- Biz' azt én, édes fiam, könyv nélkül nem tudom, hanem mindjárt megnézem a matrikulában.

Feláll a pap. Megy a könyves tékához, hogy kivegye a matrikulát.

Azám! A téka be volt zárva.

- Na, édes fiam - mondá a pap -, erősen sajnálom, de a matrikulát elé nem vehetem, mert nincs itthon a kulcs. Magával vitte az édesanyám a szőlőbe!

Ha a papnak az anyja a kulcsot el nem vitte volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Itt a vége, fuss el véle!

*

"Weöres Sándor verseiben

még mindig csörgedezik valami a magyar ritmusból,

ő egyike annak a kevés magyar költőnek,

aki sejti, hogy a magyar versnek

nem szabad elszakítani a szálait,

ami a magyar muzsikához köti.

Még nem ismertem, mikor egy újságban,

gondolom, a Pesti Hírlapban

megjelent az Öregek, az ő arcképével,

akkor még diák volt, diáksapkás képe volt ott.

A vers mindjárt megkapott,

mert ritkán hallani ilyen őszinte érzést,

és főleg fiatal embertől,

az öregek iránti szánalmat."

(Kodály Zoltán)

*

Weöres Sándor: Öregek

Kodály Zoltán mesternek

Oly árvák ők mind, az öregek.
Az ablakból néha elnézem őket,

hogy vacogó szélben, gallyal hátukon
mint cipekednek hazafelé -
vagy tikkadt nyárban, a tornácon
hogy üldögélnek a napsugárban -
vagy téli estén, kályha mellett
hogyan alusznak jóízűen -
nyújtott tenyérrel a templom előtt
úgy állanak búsan, csüggeteg,
mint hervadt őszi levelek
a sárga porban.

És ha az utcán bottal bandukolnak,
idegenül néz a napsugár is
és oly furcsán mondja minden ember:
"Jó napot, bácsi."

A nyári Nap,
a téli hó,
őszi levél,
tavaszi friss virág
mind azt dalolja az ő fülükbe:
"Élet-katlanban régi étek,
élet-szekéren régi szalma,
élet-gyertyán lefolyt viasz:
téged megettek,
téged leszórtak,
te már elégtél:
mehetsz aludni..."

Olyanok ők,
mint ki utazni készül
és már csomagol.

És néha, hogyha agg kezük
játszik egy szőke gyerekfejen,
tán fáj, ha érzik,
hogyan e két kézre,
dolgos kezekre,
áldó kezekre
senkinek sincsen szüksége többé.

És rabok ők már,
egykedvű, álmos leláncolt rabok:
hetven nehéz év a békó karjukon,
hetven év bűne, baja, bánata -
hetven nehéz évtől leláncolva várják

egy jóságos kéz,
rettenetes kéz,
ellentmondást nem tűrő kéz
parancsszavát:

"No gyere, tedd le."

*

Hatvan fölött

Kommentár W. S. Öregek című verséhez

Hatvan fölött az ember hajnali ötkor ébred, és a piszkosszürke fényben,

bombatölcsérek és csorba tűzfalak között,

egy romváros utcáin tántorog,

s kézzel kiszarolt gyönyörének mocska pecsételi ősz ágyékát...

Hatvan fölött az ember a bélpoklosok kereplőjét pörgeti

egy all star csontzenekarnak szolgáltatva ritmusalapot.

Hatvan fölött az ember nem indul lakókocsiján a mennybe üdvözülni,

s a gondoskodó államról is tudja azt, hogy kedvenc szófordulatai

a „főbelövendő” s a „helyben fölkoncoltatik”.

Hatvan fölött az idő fundamentalista szelleme

pokolgépet rejt életfontosságú szerveinkbe,

hogy így robbantsa ránk a javíthatatlan világot,

s merénylete nyomán nem is marad belőlünk más, csak élni akarásunk őrült versei

és utódainkon vigyorgó, sárga koponyáink.

Orbán Ottó

*

Sánta Ferenc:

Sokan voltunk

Már harmadik hónapja éhezünk, s két hete csak egyszer ettünk egy nap. Anyám már marékkal mérte a puliszkát. Egy marék, két falás, másnapig semmi. Négyen gyerekek ágyban feküdtünk a nagy pokróc alatt. Ott melegedtünk, és láb alatt sem voltunk. Apám már nem járt napszámba, élet után. Eleget próbálta. Sok volt a szegény, kevés a gazda, neki nem jutott. Ült egész nap a kis vékán a kályha mellett. Nagynéha odajött hozzánk, és mesébe fogott. De milyen hirtelen jött, olyan váratlanul abba is hagyta. Ilyenkor így szólt: „Majd holnap elmondom a többit.” – Azzal ment vissza a maga gondolatához. Sohasem mondta végig. Nem is bántuk. Akkorákat hallgatott mesemondás közben, hogy jobb volt, ha megül a helyén.

Nagy dolog az éhség. Aki nem volt benne, el sem gondolhatja. Mikor megkaptuk a marék puliszkát, és behabzsoltuk úgy forrójában, ahogyan volt, ugrottunk le az ágyról, ölbe vettük a nagy lapító deszkát, amin anyám szétvagdosta a porciókat, és ki ujjal, ki bicskával, lekapartuk róla, amit találtunk, és ettünk. Pedig több volt közöttük a szálka, mint az étel. Ilyen éhségben minden száj számít. Minél több van belőle, annál nagyobb a baj. Mi pedig voltunk elegen.

Egy este történt, hogy nagyapám, aki már túl volt a hetven éven vagy már a hetvenötön is, nem ette meg a maga adagját, hanem odahozta az ágyunkhoz. Nagy, ráncos kezével szétszórta közöttünk, s mi kaptunk rajta, mint a csirkék. El sem gondolhattuk, s így szóval sem mondtuk, hogy mi lelte, hogy eladja a magáét. Néztünk nagy csodálkozó szemekkel; és ettünk. Csak apám szólalt meg. Felnézett beesett, szürke szemével nagyapámra. Aztán elfordította magát a kemence tüze felé, és azt mondta: – Azt bizony jól teszi. – Én gondoltam is, hogy igen, mert ha kevés is volt, jólesett a váratlan falat, de egyebet nem. Nagyapám tovább kapargatta tenyeréről a puliszkamorzsát, és mintha csak magának mondaná, csendesen odaszólt.

– Gondolod, Ferkó?

– Én igen! – válaszolta apám.

Anyám leejtette a nagy mosdótálat, és arra ráfigyeltünk. Nézett megijedt arccal a beszélőkre, hol apámra, hol nagyapámra, mintha maga nem is lett volna. Aztán találkozott apám szemével, és lassan elfordult, mint amikor nem asszonydologba üti a fejét. Nagyapám végigtörölte a kezét a nadrágján. Utána igazítani kezdte fejünk alatt a vánkost. De olyan gonddal és lassúsággal, mintha pesztra volna, vagy legalábbis asszony. A keze még a fejünk alatt volt, de már fordult, és indult apám felé. Mikor a kályhához ért, lehajolt, és elkezdte törni az ágat. Egyenként, szépen sorba rakosgatta őket, s hogy végzett vele, azt mondta apámnak.

– Jövőre próbáld meg a Kácsa András földjét negyedében. Másként úgysem adja. Jó föld a Fehér Martok, s addigra a Ferikét is használhatod.

Apám nem nézett rá, valamit vett a foga közé, és rágott.

– S amit a Tótos Jani mond, azt is gondold meg. Vigyétek a borvizet a városba. Három esztendő alatt lovatok lehet.

Apám csak hallgatott. Régi zsémbe ez már nagyapámnak. A borvíz meg a Fehér Martok. Máskor apám végig sem engedte mondani, de most hallgatta, és azt sem tudtuk, hogy hova legyünk a csodálkozástól. Nagyapám is gondolhatta, hogy hiába beszél, mert felállt, s rátette a kezét apám vállára.

– Hát akkor, ne késlekedjünk, Ferkó, hallod-e, fiam?

Apám felállott, megrázta magát egy kicsit, s mintha anyámnak mondta volna, odanézett.

– Hát készüljön. A többit majd én elrendezem.

Akkor láttam, hogy anyám már ott áll az ajtóban, és sírt, mintha temetésen volna, és hogy apám

felállott, nyúlt az akasztóra, adta a kabátját meg a kucsmát. De mintha adta volna, nem is. Olyan volt, mint mikor tudja, megverik, ha nem úgy tesz. Apám csak vállára vetette a kabátját, pedig nem volt szokása, és vissza sem nézett, úgy ment ki az ajtón.

Én már nagyobbacska voltam, és néztem, mi ez a nagy szótlanság. Addig néztem, míg nagyapámat nem éreztem magam mellett.

– Aztán... hallod-e! Azt a fészket, amit mutattam a Bálványos oldalában, leszeded-e te?

Nézett rám, s olyan volt, mintha sírna.

– S azt a parittyának való szép bodzaágot levágod-e te?

Néztem, és nem tudtam, hogy hova gondoljak.

– Aztán tavaszon azt a szép, erős rókát, amit megmutattam, kifüstölöd-e? Te, Ferike, te?

Néztem, és nem tudtam, könnyezik-e. Anyámra pillantottam, de nem találtam a szemét. Odafordultam nagyapámhoz.

– Magának mi baja van, nagyapó?

De nem nézett már rám. A furulyát fogta, amit a párnám alól húzott ki, és annak lyukacskáit tapogatta, simogatta, mintha nem is ő csinálta volna. Szájához is emelte, de alighogy beléfújta, letette. Odament anyámhoz.

– Add azt a változót, te, Anna.

Eddig is furcsa volt minden, de most már nem tudtam sem apámat, sem anyámat, sem nagyapámat, hova tegyem. Mert anyám kinyitotta a nagyládát, és adta sorjában a tisztát. Gatyát, inget, harisnyát. S olyan szépen adta, nem mintha parancsolnák, hanem mint nekünk, gyerekeknek, ha templomba öltöztetett. Nagyapám felvette mind. Az arcát is megkente egy kicsinyke vízzel, és leült az asztalhoz. Olyan volt, mintha vendégségben volna. Nem nézett se le, se föl, csak ült ott magának, két kezét az ölébe engedte, szipákolt egyszer-kétszer, s csak olyankor mozdult, ha megtörölte az orrát a keze fejével. Még anyámra sem nézett, s még rám sem.

Anyám vizet tett fel a nagy fazékba, pedig már megvolt a puliszka, meg is ettük – s rakta alá a tüzet, hogy főjön. Csak azt, hogy minek, azt nem tudtam. Mert apám a szemét kiverte volna, ha csinál még a puliszkából. Így szokta mondani, ha anyám megsajnálta minket, s lopva adni akart még.

Mikor apám megérkezett, még mindig azt csinálták, mind a ketten, anyám is meg nagyapám is. Az egyik vendégnek mutatta magát, a másik meg főzte neki a meleg vizet. Hogy apám nem jár egyenes úton, mindig láttam. Tyúk volt a hó alatt, szép nagy kendermagos, a kezében pedig pálinka. Azt meg csak hitelbe kérhette, s nem tudom, ki lehetett az a bolond, aki adott neki. A tyúkot anyám kezébe adta, a pálinkát meg nagyapám elé. Levette kabátját, s úgy ült le az asztalhoz, mint aki éjszakától dolgozott. Pedig egész nap csak melegítette magát.

Amíg kész lett a tyúk, hallgattak. Apám a körmeit vagdosta a bicskával, nagyapám meg ivott.

Olyan szag áradt a fazék felől, hogy nyál gyűlt a szájam sarkára, bökdöstük egymást a pokróc alatt, igazítottuk a lábainkat, hogy legyen helye a lábasnak. Aztán nem kaptunk egy falatot sem. Nagyapám ette meg egymaga, mind az utolsó szálig. Tekintett felénk, és egyszer adni akart. De apám úgy megfogta a kezét, mintha haragosa volna.

– Őköt csak hagyja, egye meg, mert ez mind a magáé.

Ha nem lett volna minden, amit csináltak, olyan bolond és értelmetlen, mint még soha, biztosan elsírtam volna magam. De a nagy meglepődöttségtől most még azt sem tudtam. Bámultam, hogy eszik nagyapám, hogy szaggatja ujjával a húst, s csak akkor vettem le róla a szemem, mikor láttam, apám rám néz. Verés volt a szemében, nagy verés. A csöndességben, ami megülte a házat, csak nagyapám szuszogása és csámcsogása hallatszott. Mind megette, mind egy szálig.

Anyám az asztalt kezdte takarítani, s nagyapám meg sem várta, hogy végezzen vele, felállt, vette a lábját, kabátját, fejszóját. Apám ott állt mögötte olyan megnyúlt arccal, mint a pap előtt áll az ember. Hirtelen mintha félne, hogy becsukják előtte, az ajtóhoz ment nagyapám. Kinyitotta, már félig kint is volt, amikor megcsendesedett és visszafordult. Olyan szégyenlősen, vagy mint ahogy a siratóban szokták, igazítani kezdte a bajuszát. Most már mégiscsak úgy láttam, sír egy kicsit. Anyámra nézett, s onnan rám. Anyám hozzám jött. Felöltöztetett, apám hagyta, s ez sem volt még soha.

Kimentünk a setétbe. Csillagos, nagy éjszaka volt. Kegyetlenül hideg, mintha a levegő is megfagyott volna. Apám hajadonfővel állt, én a bátyám papucsában, és megfeledkeztem arról is, hogy fázzam. Néztam a nagy csuda dolgot, s valami sírás feszült a torkomban, mint amikor nagy baj van, a ház ég vagy megvernek. El nem vettem szemem a nagyapám alakjáról. Ott állt a tornác lépcsőjén. Egyik kezét a zsebében hagyta, a másikkal fogta erősen a fejszóját úgy, mint amikor medvétől tart az ember. Éppen úgy. Éppen olyan is volt. Apám sem mozdult. Valahová elnézett, pedig nem sokat láthatott. Nagy soká nagyapám szólt bele a csöndbe.

– Holnap reggel gyertek ki, mert mindent otthagytok.

Apám csak a fejét mozdította az ég felé, mintha a csillagokat számolná. Nagyapám beakasztotta a fejszóját a karjába, s elköszönt.

– Isten áldjon benneteket, fiam!

Apám megmozdult, lenézett a földre, és úgy mondta, mintha annak beszélne.

– Isten áldja.

S mikor nagyapám elindult, nagyon csendesen utánaszólt.

– Aztán vigyázzon magára.

Én csak néztem nagyapám után, ahogy ment át az úton a sikátor felé, és akartam kiáltani neki, hogy el sem köszönt, s Isten áldja. Már szaladni is akartam, mikor éppen megállt. Topogott egy kicsit, de mégiscsak megfordult. Alig lehetett hallani a hangját.

– A Ferikét... Hadd jöjjön sze... el velem egy kicsinykét!

Mintha akkor vett volna észre, úgy rám nézett apám kucsmától a nagycipőig.

– Eredj nagyapádhoz!

Ott állt egy helyben, s ahogy odaértem hozzá, megfogta a kezem. Úgy vitt, mint mikor málnázni mentünk, s útközben mondta a szép meséket, tanítgatott erre-arra, tojást szedni, mézt találni, bakszakállt s más füvet keresni. De most nem szólt. Nagy lassan lépegetett, meg-megszorította a kezemet, mint olyankor szokta, ha nagyot mondott a mesében. Én botladoztam mellette, mert őt néztem, és nem tudtam, hogy bolond-e, vagy ki bántotta, s akartam mondani, ne csinálja, mert nekem sírni kell mindjárt. A kerítésnél megállt. Lekuporodott hozzá. Nézegetett egy darabig, aztán megköpdösött háromszor egymás után keresztre, ahogyan az újszülöttet vagy a kicsi beteg gyereket szokták, hogy ne fogjon rajta soha semmi rossz. Meg is csókolt, amit soha nem tett, és csúnya rekedt hangon azt mondta.

– Menj be, s mondd meg anyádnak, ügyeljen rád, mert engem többet nem láatsz!

Olyan gyorsan felállott, mintha szólították volna. Többet nem is nézett rám, s mire észbe kaptam, csak épp hogy láttam a nagy hóban, ami közben eleredt, hogy megy, és elvész a fák között, mert ott volt mindjárt az erdő.

Apám még ott állt, ahol hagytam. Ugyanúgy nézte az eget, és beküldött egyedül.

A kisebbek aludtak, anyám nem volt a szobában. Leültem a nagyapám helyére, és hogy bejött apám, megkérdeztem, mert tovább már nem tarthattam magamban – nagyapám mikor jön vissza?

– Ő akkor, amikor te nem kérdezed! – mondta, és nagyon mérges volt. Húzta a szemét, járkált fel s alá, mint láncolt medve a botos ember kezén. Megfogott ezt, azt, le is tette mindjárt, míg végül leült a vékára. Elkezdte nézni a tüzet. Mikor anyám behozta az ágat, elkezdte rakni rá. Csak rakta, rakta. Akkora tűznek, hogy olyant még nem láttam a kemencében. A lángja kicsapdosott a fejin, az ajtaján is úgy fújta ki magát, mint az istennyila, úgy forogtak, pattogtak a szikrái, mint a pokol tüze. És ropogott, nyöszörgött az egész alkotmány. Ő meg ott ült, és rakta olyan félelmetes arccal, hogy gondoltam, pisszenni sem volna jó, mert biztosan agyonütne.

Valaki topogott az ajtóban, anyám kiment fogadni, és Csűrös Ignáccal jött vissza. Kelemen nagyapjával, az én nagyapám komájával.

– Jó estét!

– Adjon Isten – fogadta apám, de nem mozdult, csak a kályha ajtaját csukta be. Anyám széket törölt, s Ignác bá' botjára támaszkodva leült. Nem szólt hozzá senki, pedig láttam, erősen beszélni akar. Mozgolódott, köszörülte a torkát, pislogott kis öreg szemeivel, és hogy sokáig senki sem firtatta, megszólalt.

– Hát apád hol van?

Apám most nem nézett rá.

– Láthatja, hogy nincs bent.

Ignác bá' elővette a dohányát, de mintha elfelejtette volna, mit akar, nem gyújtott rá. Körülnézett. Ránk is, anyám arcára is, végül a kicsi székre, ahol meglátta nagyapám levetett ciháját. Nyugtatta rajta egy darabig a szemét, elkezdte bocskorát piszkálni nagy, horgas botjával, s fel sem nézve megkérdezte.

– Aztán igaz-e, hogy elment?

Apám felkapta a fejét.

– Hová? – kérdezte, és nézett Ignác bá'-nak a szeme közé.

– Fel a Büdösbe – válaszolt az.

Akkorát lökött a szívem, mintha megütötték volna. Olyan száraz lett a torkom, mintha most hirtelen beléfúttak volna. Olyan forró lett a takaró, mintha tüzes vas volna.

Jaj, a Büdös. Aki csak belészippent, mind megfullad egy sorban. Onnan élő fia ki nem jön. Ha madár belérepül, ki nem száll, mert meghal. Nagyapám is meghal. Csak vigyázzon, baja ne essék, apám is mondta, mikor utána szólott. Pedig nem jön vissza. Hát éppenséggel oda ment, és apám akarta, anyám is hagyta, hacsak nem ők küldték. Jaj, édes Istenem, nagyapám! S utána sem mennek, nem is akarnak, én sem tudok. Volt már egy hónapja, hogy más mesélte, és azt mondta, ez a rendje. Csak azt nem tudtam, hogy így csinálják, és így készítik. És éppen a nagyapámnak. Jaj, jó Istenem, merre tart már? Az Uzonkán biztosan túl van. Biztos a fenyőpadján is. Farkasos vidék, baja ne essék, le ne üsse egy is közülük. Elöntött a sírás, csuda gyáva módon, de apám meg ne lássa, úgy vigyáztam.

Apám Ignác bácsit nézte.

– Maga azt honnan tudja?

– Áron mondta, a fiam. Beszélük, hogy kocsmában voltál pálinkáért. Tyúkot is láttak nálad.

– Az igaz – válaszolta apám, s már megint olyan volt, mint az előbb. Még a kályhaajtót is kinyitotta, hogy lássa a tüzet.

– Rég ment-e el?

Apám nem beszélt többet. Észre sem vette Csűrös Ignácot. Anyám szólt, de alig jött hang a torkára.

– Úgy fertályórája megvan.

Ignác bá' bólintott rá, felállt, és elindult. A kinyitott ajtónál visszafordult, mireánk nézett, és azt kérdezte anyámtól.

– Őköt megcsókolta-e?

– Egyet se – mondta anyám, s kötényével a szemét kezdte törölgetni.

Mikor anyám visszajött, leült, és elkezdett varrni. Apámnak újból erősen jött a baja, mert

lángoltatta a tüzet jobban, mint előbb. Nem szólhattam, és nem is szóltam. Úgy aludtam el a nagy sírásban.

Reggel apám keltett fel. Olyan volt, mintha le sem feküdt volna.

– Készülj, mert megyünk az erdőre favágni.

Igaza volt, mert egy szem fa sem volt a háznál, mind elégette az éjjel. Délig fát vágtunk, az én eszemben nagyapám járt, az apáméban nem tudom, mi, de egyszer sem ütött meg, pedig az ujjamba is belevágtam.

Mikor azt mondta, mehetünk, én nekifordultam az ösvénynek hazafelé. De visszaparancsolt: „Nem arra, te!” És nekivágtunk a köves partnak, fel a Büdös felé. Kiabált a szívem, mint a vészben meghúzott harang. Lépkedtem apám nyomában. Ő nem fogta a kezem, mint nagyapám szokta volt.

A barlang szájában megtaláltunk mindent. Szép sorjában rakva ing, gatyá, kabát, a nagyapám holmija. Legfelül a kucsmája, lenyomtatva egy nagy kővel. A fejszét elvitte magával. Olyan kicsi, semmi volt az a rakás ruha, mintha nem is a nagyapámé volna. Mintha bele sem férne egy ember.

Apám lehajolt, és elkezdett sorba adogatni mindent a karomra. Mikor a kucsmát adta volna, valami kiesett belőle, kigurult messzire a hóba, s mi megnéztük: egyik combja volt a tyúknak. Nem tudtam mozdulni érte. Apám vette fel. Méregette a kezében, s utána olyan gyöngéden, szelíden, mint valami kis madárfiókot, becsúsztatta a tarisznyámba. Közel lépett hozzám. Még sohasem tette, s most úgy a keze fejével végigsimította az arcomat.

– Majd otthon megeszed – szólt –, mert most fagyott.

Nem gondolt arra, s nem is mondta, hogy többen vagyunk otthon testvérek, mert tudta, én

voltam nagyapám szíve kedvese.

Lejjebb, a barlang feneke felé még egy holmi feketéllett. Megismertem. A Csűrös Ignácé volt. Azért még nem jött senki, s talán ezután sem jön majd, mert még így is látszott, lyuk lyuk hátán, egy garast sem adna érte senki.

★

Kosztolányi Dezső

Intés az öregebbek tiszteletére

Bizony hajoljatok meg az öregebbek előtt,
akár utcaseprők, akár miniszterek.
Nem oly tiszteletet prédikálok én tinektek,
mint a papok s az iskolai olvasókönyvek.
De vegyétek számba, mily nehezen mentitek át ti is
évek veszedelmén törékeny szívveréseket
ezen az embernek ellenséges földgolyón,
s ők, kik negyven, ötven, hatvan évet éltek,
hány téli reggelen, hány tüdőgyulladás
gázoltak át, hány folyó mellett haladtak el éjjel,
s hány gépkocsitól ugrottak el az utcasarkokon,
míg váratlanul éltetek állanak, időtől koszorúzva,
mint a csodák, mint akik háborúból jönnek,
egyenesen, mint a zászlórúdak, s egyszerre kibontják,
hogyan muljatok, vihar-csapott, de visszahozott életüknek
méltóságosan lebegő, békét hirdető, diadalmi lobogóját.

*

Reményik Sándor

Végrendelet

Fáradtságom adom az esti árnyak,
Színeimet vissza a szivárványnak.

Megnyugvásom a tiszta, csöndes égnek,
Mosolygásom az őszi verőfénynek.

Sok sötét titkom rábízom a szélre,
Semmit se várva és semmit se kérve.

Kik üldöztek át tüskén, vad bozóton:
Kétségeim az örvényekbe szórom.

A holtom után ne keressetek,
Leszek sehol - és mindenütt leszek.

Kosztolányi Dezső

Öreganyó.

Karszékben trónolsz,
s nagy barna, bámuló szemed
nehézkesen és furcsa fénnel
reánk mered.

Redő-gyűrűs, fekete arcod
mindíg nyugodt, mindig komor,
mint a halottak tiszta képe,
mint egy szobor.

Tipegve járkálunk körötted,
tűnik év évre, percre perc,
s te egyiptomi gráciával
csak integetsz.

Száraz bőrödből, kék eredből
a boldog ősz nyugalma száll.
Nem győz terajta már az élet,
sem a halál.

Elébed állok, s néha mintha
az idő szárnya csapna rám.
Bámullak tágranyílt szemekkel,
öreganyám.

*

Sík Sándor

A legszebb művészet

A legszebb művészet tudod mi,
Derült szívvel megöregedni.
Pihenni, hol tenni vágyol,
Szó nélkül túrni, ha van, ki vádol.

Nem lenni bús, reménye vesztett,
Csendben viselni el a keresztet,
Irigység nélkül nézni végig
Mások erős, tevékeny éltit.

Kezed letenni ölbe
S hagyni, hogy gondod más viselje.
Ahol segíteni tudtál régen,
Bevallani nyugodtan, szépen,
Hogy erre most már nincs erőd.
Nem vagy olyan, mint azelőtt.

S járni amellet szép vidáman,
Istentől rád szabott igában.
De ezt a békét honnan vesszük?
Onnan, ha ezt erősen hisszük,
Hogy teher, amit vinni kell,
Az égi honra készít fel.

Ez csak a végső simítás
A régi szíven, semmi más.
Ez old fel minden köteléket,
Ha a világ még fogna téged.

Az Úr nem szűnik meg tanítani,
Ezért kell sok harcot vívni,
Idősen is, míg csendesen a szív
az Úrban megpihen és kész vagy
az Ő kezéből venni, hogy minden Ő
S te sem vagy semmi.
S akkor lelked kegyelmes atyja
A legszebb munkát is megadja.

Kezed imára kulcsolod
ez mindennél dicsőbb dolog.
Áldást kérsz szeretteidre
Körülöttes nagyra és kicsinyre.
S ha majd munkád betellett,
S a végső óra elközelgett,
Engedsz az égi szent hívásnak,
Enyém vagy, jöjj, el nem bocsájtalak.

Sík Sándor

(1889. január 20. - 1963. szeptember 28.)

*

Fekete István:

Alkony

Először melege lett, aztán megszedült.

Öregesen járt a havas tóparton és a vidravasakat nézegette, amikor meglódult előtte a víz; feketén feléje örvénylett, aztán elszaladt tőle és zsongó, száraz szelek simogatták borzongó halántékát.

Körülnézett: mi ez? - A színek szürke árnyékokká váltak. A messze erdő fái felágaskodtak, a zsombékok között fekete formátlan alakok szaladgáltak. Kezét kinyújtotta valami támasz után, aztán leült a hóra.

- Mi van velem?

Felnézett az égre, mely tisztán, kéken világított az alkony felé járó délutánban és csak a nyugovóra hajló nap előtt parádéztak kis felhőbárányok. Fehérek, lágyak, hidegek.

A nap pirosan hullott le a hátuk mögött, a bárányok meg jöttek-jöttek térdig vérben járva, tompán bégetve...

Aztán a vérből fekete lápvíz lett, mely elnyelte a fehér falkát és ő a szorongó sötétségben csak a kolomp halk kondulásait hallotta néha.

- Haza kellene menni - gondolta, de jó volt nem mozdulni. Zsibbadó meleg fogta el és megint kivilágosodott. Nem is nappali, nem is éjszakai. Olyan tompa fény, mintha távoli, nagy tüzek derengenének az égről és ebben a lázas világosságban régholt feleségét látta jönni, ebédhordó kosarával a nyári gyalogúton, békés mosolyával kedves arcán. Az asszony megállt az egyik fordulónál és intett neki...

- Hívsz Mariska? Jól van. Tudom... és indulni akart feléje, de mire felkelt, már megint nappal lett, késő, téli délután. Hideg, alkonyatbahajló. - Menni, menni - dűnnyögte magában. - Öreg lábaim csak még hazáig... - Alig roppant a hó a súlytalan, lázasszemű öregember alatt. A tóparti házacska nehezen ballagott feléje.

- Menni, menni öreg lábak - susogott - csak hazáig menni, utoljára menni...

A nádfedeles ház vízen épült. Mondják, valamikor malom volt, rég elmorzsolts időkben. Vörösfenyő-cölöpökön épült, de aztán ismeretlen vizek fakadtak körülötte, eliszaposodott a környék és vadászház lett belőle. A partról gyaloghíd járt be a házba, hol az öreg erdész lakott. Már rég egyedül, most utóbb segítséggel, mert erdőt is, vizet is vigyázni kellett, orvvadásztól, orvhalásztól.

A gyaloghíd alig dobbant lépései alatt.

Csendesen nyílt az ajtó. A tűzhelyen még parázs világított a déli tűzrakásból és amikor betette az ajtót, az öreg cölöplábak körül meg-megloccsant a víz s az ablakon beszivárgott a téli este.

Puskáját felakasztotta, kalapját mellé. Levetette a kopott ködment is, aztán tuskót tett a hunyorgó parázsra, mert úgy érezte: fázik.

A parázs belemart a száraz fába, melyből zümmögő lángok lobbantak fel. De akkor már leült fekvőhelye végére és nézte a tüzet, a világosságot, mely betöltötte a kis szobát.

- Menni, menni, elmenni messze, túl a vizeken, túl az erdőkön. Hívott a feleségem...

A vizek is ezt locsogták az évszázados cölöpökhöz verődve és a szél is bekiáltotta a kéményen az üzenetet.

Szeme ide-oda járt a kis szobában. Megállt egy fényképen, egy öreg fegyveren, egy kitömött madáron. A múltban járó emlékekre odavillant egy pillanatra a világosság; az öregember keze megrándult, mintha valakit, vagy valamit megsimogatott volna, ami még van, de ki tudja meddig.

A tűzhelyről néha sziporkák, apró csillagok pattantak ki és aludtak el röptükben s a víz odakünt csobbant, mint nyáron, ha játékos halak ugranak szitakötők után.

És nőtt, feketedett, öregedett az este.

Az öregember lefeküdt. Hideg borzongás rázta és attól félt, elalszik ültében, pedig szemei nyitva voltak. A tűz is apróbb lángokkal birkózott a homállyal és a zugokban újra árnyékok nőttek, és emlékek.

Innét temették az asszonyt és innét váltak útnak a gyerekek is. Régmúlt sírások csuklottak fel, rég elfakult nevetések szálltak. Halk simogató szavak susogtak és a kis cipőcskék topogtak: mintha járni tanulna valaki... Zene is zendült egy pillantásig, lakodalmas láрма, aztán elkapta a szél a hangokat s újra csak a víz csobogott feketén, mélyen.

Elpergett az idő.

Dobogott künn a feljáróhíd. A másik erdész érkezett haza. Rokon az is. A fiát szerette volna utódnak, az erdők és vizek szeretetében, de az, az örökös Úr alázatos szolgája: pap lett. Egy gondolatnyira jutott csak eszébe, hogy ő mást akart, de aztán elengedte magától szomorú büszkeséggel. Most itt káplán a faluban és ha néha meglátogatja öreg apját, szótlanul hallgatnak. Az öreg fa és a fiatal hajtás, mely után rügyek már nem fakadnak.

Döngött a híd, elhallgatott a víz és elszállt a csend; amikor ajtót nyitott a másik, megállt egy pillanatra, mert nem látta, van-e valaki a szobában, de a levegőben ott lovagolt a gyász és ezt megérezte.

Felugrott a láng a lámpában és a rémek kitódultak az ablakon, de arcukat odanyomták kívülről, az üvegre.

- Öreg bátyám! - döbrent ki belőle. - Orvosért menjek?

A beteg szemeiben lassan, pillogva visszatért a fény és fakó hangon szólt:

- Ne menj, fiam. Majd később... A papért... A fiamért... Most veled van még pár szavam.

A fiatalember odaült az ágy mellé, lehajtotta fejét és a homályba nézett, ahol már újra terpeszkedett az örök szín: a feketeség.

- Amim van, itt a szobában: a tied. A puskák, hálók, minden. Adjatok rám az új ruhámat, tegyetek a fejem alá cserfalevelest és tölgyfából legyen a koporsóm, mert tisztességgel akarok a földbe menni. Ha kemény voltam hozzád néha, ne szálljon utánam haragod. Ember lettél a kezem alatt.

A fiatalember szeme sarkába odaszaladt a könny és megfogta a haldokló hideg kezeit: - Édes

jó Bátyám, minek ezt mondani? - Az öreg szemek már újra messze révedeztek.

- Most aztán eredj... a fiamért... áldozni akarok. Eldobogott a lépés künn a hídon.

Aztán megint beszélgetni kezdett a víz, huhogott a szél a kéményben s a tűzhelyen zümmögni kezdtek apró kékes lángok.

Szaladt a vadász az éjszakában.

Csikorgott a hó az árokparton, mind erősebben suhogott a szél és amikor a faluba érkezett, már harsogva csapkodta a nyitva hagyott padlásablakokat.

A parókián sötét volt. Körüljárta a házat, benézett az egyik ablakon, ahonnan alig sugárnyi fényesség esett aóra. Ott ült a fiatal pap. Amikor megkoccant az üveg, becsukta könyvét és nyugodt léptekkel ment az ablak felé.

A szél bezúdult a szobába, a fény meg kiugrott a feketeségbe, széles árkot vágva, melynek nincsenek partjai s az árok fenekén ott állt a hírhozó.

Mozgott a szája, de a hangokat elkapta a szél, ám az is lehet, hogy nem is mondott semmit.

A pap szelíd tekintetéből először az ijedtség lobbant fel, aztán pillanatnyi csendesség után gondolatai elrohantak a tóparti kis házhoz, majd megint a könnyesarcú emberre nézett, aki közelebb hajolt:

- Apád uradhoz... hozzátok az Úr testét...

Aztán visszahúzódott az árnyékba. Mire megint az ablakba nézett, nem állt már ott senki. A lámpás lángja fel-fellobbant, a szél terelgette az ablakszárnyakat, aztán, mintha szólt volna valaki:

- Fuvarost keress és várj a templomnál.

Újra nekiugrott a sötétségnek.

A templom körül babonás csend hallgatódzott és csak akkor vette észre, hogy hull a hó, amikor a szánkó megállt az ajtó előtt. A kocsis lámpát gyújtott és az arasznyi világosságban sűrűn szántottak libegő, nagy pelyhek.

Benézett a templomajtón. Kongó, fekete csend tátogott, csak messze-messze libegett valami véres világosság, aztán eltűnt az is és halk lépések hozták belülről a pap fehér arcát. Bő gallérja alatt a mellén összefogva hozta a cibóriumot, amelyhez odahajtotta fejét.

A fuvaros megemelte kalapját, az erdész keresztet vetett. A szán megindult lobogó lámpásával, amelynek világossága felvillant és ellobbant a házak alvó ablakszemeiben.

A pap összeroskadva ült és úgy érezte, egész életének minden útját most járja meg visszafelé... Aztán egyedül marad.

- Uram, fogj körül erős kezeddel, hogy a pap hivatásába ne szóljon a gyermek...

Eszébe jutott, hogy nem régen jött ezen az úton apjával karácsonyi vakációra. Az öreg, csendes büszkeséggel hozta haza fiát, ő pedig a vén szálfá mellett mindig kicsinek, gyámoltalannak, gyermeknek érezte magát... És most ő lett az erős, a nagyobb, a támasz, a fa, melyet körülnyaldosnak a szomorúság hullámai.

- Édes jó Apám! Lám eddig te voltál a bíró s most én hallgatom meg gyónásod. - Megint melléhez hajolt. - Erősíts meg, Uram!

Felnézett a fekete égre és homlokára, mint hűs kéz simogatása, odahulltak nagy, fehér hópelyhek.

A lámpás fényességének kékjében bokrok nőttek, meg fák. Fehér karácsonyfák, hószoknyás cserjék, melyek felbukkantak s a szán mögé szaladtak.

Aztán halkan, régi szavakkal el kezdett beszélgetni a víz. A ház ablakából gyenge fény esett a hullámokra és a híd dobogva szólt rájuk, hogy csituljanak oktan locsogásukkal.

A pap szemében lázas aszály szívta fel a könnyeket, amikor a régi, kedves helyen a haldoklóhoz közeledett és úgy érezte, az ismerős falak összeborulnak és megsimogatják. Torkában egy kéz már útra engedte a sírást, amikor megszólalt az öregember: - Dicsértessék az Úr Jézus!

A hangok elszálltak és nyomukban világosság lett. Békés csend. Az öreg arcon az útrakészülés derűs megbékélése és a pap úgy érezte, most is a száradó, eres kéz mutatta meg az utat a gyermeknek...

Amikor szelíden megcsókolta a keresztet, a fiú száján, mint a sírás buggyant ki: - Ego te absolvo.

A drága arc fölé hajolt és nézte-nézte, amikor áldozás után imádkozott. Szemeik összekapcsolódtak.

- Istenem - gondolta az apa, - mintha az édesanyja nézne rám... Az ő szemei. Aztán mintha a fiú arca eltűnt volna, megint a felesége állt a szoba közepén s régi, lágy mozdulattal hívogatta...

- Elbocsátott már a fiad, Kedvesem, megyek már...

A pap összeroskadott az ágy mellett és vállait megrázta a zokogás.

Aztán csend lett a szobában.

A vizek felett köd lett az éjszakából. A hullámok széthordták a hírt a kóborló patakoknak, azok meg elmondták az álmos reggelnek, mely most érkezett az erdőn túlról, ahol a felhők késleltették.

Így aztán megtudta mindenki, hogy gyászt dobol a harkály az erdőn, mert a lélekharang kongása nem ér el odáig.

Forrás: Fekete István: Öreg utakon
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET
Budapest, 1941.

Arany János

VISSZATEKINTÉS

Én is éltem... vagy nem élet
Születésen kezdeni,
És egynehány tized évet
Jól-rosszul leküzdeni?

Én is éltem... az a sajka
Engem is hányt, ringatott,
Melyen kiteszi a dajka
A csecsemő magzatot.

Első nap is oly borultan
Hajola reám az ég!
S hogy nevetni megtanultam,
Sírni immár jól tudék;

Sohase birám teljébe'
Örömeim poharát;
Az ifjuság szép kertébe
Vas korláton néztem át.

Félve nyúltam egyszer-máskor
Egy rózsát szakasztani:
Késő volt - a rázkodáskor
Mind lehulltak szirmai.

Keresém a boldogságot,
Egy nem ismert idegent:
Jártam érte a világot -
S kerülém ha megjelent.

Vágytam a függetlenségre,
Mégis hordám láncomat,
Nehogy a küzdés elvégre
Súlyosbitsa sorsomat:

Mint a vadnak, mely hálót
El ugyan nem tépheti,
De magát, míg hánykolódik,
Jobban behömpölygeti.

Álmaim is voltak, voltak...
Óh, én ifju álmaim!
Rég eltűntek, szétfoszoltak,
Mint köd a szél szárnyain.

Az az ábránd - elenyészett;
Az a légvár - füstgomoly;
Az a remény, az az érzet,
Az a világ - nincs sehol! –

Nem valék erős meghalni,
Mikor halnom lehetett:
Nem vagyok erős hurcolni
E rámszakadt életet.

Ki veszi le vállaimról...
De megálljunk, ne, - ne még!
Súlyos a teher, de imhol
Egy sugár előttem ég.

Szende fényű szép szövetnek, -
Mely egyetlen-egy vigasz, -

Szerelemnek, szeretetnek
Holdvilága! te vagy az.

Elkisérsz-e? oh, kísérj el -
Nincs az messze - síromig;
S fátyolozd be derűs éjjel
Aki majd ott álmodik!

(1852)

